

ЗМІСТ

Із передмови до четвертого видання. <i>Філіп Лерш</i>	5
Передмова до восьмого видання. <i>Філіп Лерш</i>	7
Переднє слово. <i>Роман Трач</i>	15
До читачів книги. <i>Роман Трач</i>	21

ПРОЛЕГОМЕНИ ДО ПСИХОЛОГІЇ ЯК ЛЮДИНОЗНАВЧОЇ НАУКИ

ВСТУП	24
1. СФЕРА ПСИХОЛОГІЇ	25
А. Характерні ознаки життя.....	25
<i>Зростання і розвиток 25. Цілісність, структура, інтеграція 26.</i>	
<i>Спрямованість і здатність до самозбереження 28. Комунікативний зв'язок із довкіллям 29. Адаптація 29. Самодіяльність і поведінка 30.</i>	
<i>Часовий вимір життя 31. Розмноження і спадковість 33</i>	
Б. Функційне коло переживання.....	33
В. Життя і переживання	37
Г. Своєрідність душевного життя у світлі характерних ознак життя	38
<i>Душевне життя як розвиток 38. Цілісність, структура та інтеграція душевного життя 40. Роль самозбереження і саморегуляції у душевному житті 43. Душевне життя як процес комунікації 44. Адаптація як душевний принцип 45. Душевне життя як самодіяльність і поведінка 46.</i>	
<i>Часовий вимір переживання 47. Розмноження і спадковість у душевній сфері 49. Понадбіологічна тематика людського душевного життя 50</i>	
2. ПОСТАНОВКА ПИТАНЬ У ПСИХОЛОГІЇ	51
А. Загальна психологія.....	51
<i>Систематика і класифікація 51. Феноменологія 54. Етіологія 54</i>	
Б. Вікова психологія	55
В. Характерологія.....	56
<i>Поняття характеру 56. Нахили як риси характеру 57. Інтеграція і структура рис характеру 60</i>	
Г. Соціальна психологія	64
Г. Антропологічні питання психології	65
Д. Завдання психології особи	69
3. ЗАСОБИ І ШЛЯХИ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	71
А. Самоспостереження і спостереження над іншими.....	72
<i>Самоспостереження 72. Спостереження над іншими 75</i>	

Б. Принагідне спостереження і експеримент	77
В. Природничо-науковий та гуманітарний метод	81
4 НАУКОВА І ДОНАУКОВА ПСИХОЛОГІЯ	85

СТРУКТУРА ОСОБИ

ПОЧАТКОВА АРГУМЕНТАЦІЯ	88
<i>Модель душевного нашарування 88. Ескіз змісту книги 91</i>	

ЧАСТИНА ПЕРША.

ЖИТТЄВА ОСНОВА.....	94
---------------------	----

А. Фізичні (біологічні, органічні) процеси як передумова душевного життя.....	94
Б. Єдність тіла і душі	97
В. Відображення особи у життєвій основі	101
Г. Переживання життєвої основи	103

ЧАСТИНА ДРУГА.

ЕНДОТИМНА ОСНОВА (ЕМОЦІЙНО-ДИНАМІЧНЕ ЄСТВО).....	105
--	-----

Розділ 1. Рушійні сили душевного життя	106
---	------------

1. СУТЬ І ЗНАЧЕННЯ РУШІЇВ (ІМПУЛЬСИ, ПОТРЕБИ І ПРАГНЕННЯ)	107
2. ПРОБЛЕМА КЛАСИФІКАЦІЇ РУШІЇВ	109
3. РІЗНОВИДИ РУШІЇВ ДУШЕВНОГО ЖИТТЯ	113
А. Рушії життєвості	116
а) Порив до руху, активності	117
б) Прагнення насолоди.....	119
в) Лібідо.....	121
г) Жадоба переживання.....	123
Б. Рушії індивідуального самобуття	127
а) Потяг до самозбереження	127
б) Егоїзм	129
<i>Потяг до самозбереження та егоїзм 129. Здоровий егоїзм 132.</i>	
<i>Себелюбство 132. Безкорисливість 134. Колективний егоїзм 135</i>	
в) Жадання влади.....	135
г) Жадоба значущості (соціального визнання).....	139
<i>Честолюбство 141. Екскурс у рівень претензій 143</i>	
г) Жадоба реваншу (помсти)	145
д) Прагнення самоповаги	148
В. Трансперсональні рушії.....	150
а) Соціальні прагнення.....	151
а) Прагнення товариства («бути разом»)	151
<i>Товариськість 151. Рівень потреби товариства 152</i>	

β) Прагнення «бути-одним-для-одного»	154
<i>Прихильність і прагнення допомагати 154. Різновиди любові між людьми 155. Різновиди соціальної налаштованості 157</i>	
б) Прагнення творчої діяльності	163
в) Прагнення знання (інтереси)	165
г) Любов до чогось (іншого, ніж люди)	167
ґ) Почуття обов'язку і «голос сумління»	170
д) Ностальгія за абсолютним	171
4. РІЗНОМАНІТНІСТЬ РУШІЇВ ДУШЕВНОГО ЖИТТЯ	176
5. КОНВЕРГЕНЦІЯ І ДИВЕРГЕНЦІЯ РУШІЇВ	178
6. ІНДИВІДУАЛЬНА ДОЛЯ РУШІЇВ	179
<i>Фрустрація 180. Прагнення і здібності 181</i>	
7. СИЛА РУШІЇВ ДУШЕВНОГО ЖИТТЯ	182
Розділ 2. Емоції і почуття	184
1. РУШІЇ ДУШЕВНОГО ЖИТТЯ ТА ЕМОЦІЇ	184
2. РОЛЬ ЕМОЦІЙ У ДУШЕВНОМУ ЖИТТІ	187
3. ПРО ФЕНОМЕНОЛОГІЮ ЕМОЦІЙ	189
4. РІЗНОВИДИ ЕМОЦІЙ ТА ПОЧУТТІВ	193
А. Емоції життєвості	196
<i>Біль 196. Приємність (насолода) 197. Нудьга 198. Нудота і відраза 198. Огида й огидливість 199. Утіха і досада 199. Радість і смуток 201. Захват і жах 203</i>	
Б. Емоції індивідуального самобуття	204
а) Емоції самозбереження	204
<i>Переляк 204. Хвилювання 205. Лють 207. Боязнь 208. Довіра і недовіра 209</i>	
б) Емоції егоїзму, жадоби влади і значущості	209
<i>Вдоволеність і невдоволеність 210. Заздрість 210. Ревнощі 211. Тріумф і поразка 211. Почуватись улециєм і почуватись ображеним 211</i>	
в) Емоції прагнення реваншу	212
<i>Почуття сатисфакції 212. Зловтіха 212. Почуття вдячності 213</i>	
г) Емоції прагнення самоповаги	213
<i>Переживання меншовартості й сорому 213. Самоповага, самозневага і каяття 214</i>	
В. Трансперсональні почуття	215
а) Соціальні почуття	215
<i>а) Міжособистісні почуття .....</i>	216
<i>Симпатія і антипатія 216. Повага і зневага 216. Пошана і глузування 218</i>	
β) Почуття «бути-одним-для-одного»	219
<i>Співчуття (у радості та біді) 219. Людська любов 223. Кохання і гуманна любов 227. Здатність любити 229. Ненависть до людей 230</i>	
б) Емоції творчості та прагнення знати	230
<i>Радість творення 230. Ноетичні почуття 230</i>	
в) Емоції «любові до чогось» (іншого, ніж люди) і почуття обов'язку	231
<i>Любов до чогось 231 Нормативні почуття 232</i>	

г) Почуття ностальгії за абсолютним.....	234
<i>Мистецьке захоплення 234. Метафізичне почуття 235.</i>	
<i>Релігійне благоговіння 237</i>	
г) «Серце» і совість.....	237
Г. Почуття долі.....	242
<i>Очікування 242. Надія 243. Побоювання і турбота 244.</i>	
<i>Резигнація 246. Відчай 247</i>	
Г. Комбінації почуттів	248
5. ІНДИВІДУАЛЬНІ ВІДМІННОСТІ.....	249
а) Сфера переживань	249
б) Здатність до переживань.....	250
в) Рівень збудження переживань.....	252
г) Глибина переживань.....	253
Розділ 3. Стаціонарні настрої ендотимної основи	255
1. ЖИТТЄВІДЧУВАННЯ	277
А. Фізичні почуття.....	257
Б. Настрої	258
а) Різновиди настроїв	259
<i>Життєрадісність 260. Веселість 261. Сум 262. Гіркота 264</i>	
б) Перебіг настроїв	265
<i>Лабільність настрою 266. Періодичність настрою 266</i>	
в) Форми збудження життєвідчуття	267
<i>Тривога (тривожність) 267. Екстаз 269</i>	
2. САМОВІДЧУТТЯ.....	270
А. Самовпевненість	271
<i>Різновиди самовпевненості 271. Вразливість почуття</i>	
<i>самовпевненості 274</i>	
Б. Самоповага	275
а) Центр ваги почуття самоповаги	276
б) Ступінь і різновиди самоповаги	276
<i>Підвищене почуття самоповаги 276. Почуття меншовартості 281</i>	
в) Вразливість почуття самоповаги	283
В. Вдоволеність і невдоволеність	284
3. СВІТОВІДЧУТТЯ (<i>як горизонт цінностей</i>)	285
<i>Серйозність 285. Оптимізм і песимізм 286. Нігілістичне відчуття</i>	
<i>світу 287. Гумор як світовідчуття 288</i>	
ЧАСТИНА ТРЕТЯ.	
ЗОВНІШНІЙ ОБСЯГ ПЕРЕЖИВАННЯ	291
<i>Внутрішня і зовнішня сфера переживання 292</i>	
Розділ 1. Пізнавальне освоєння світу та орієнтація у ньому	293
1. СЕНСОРНЕ СПРИЙМАННЯ	293
А. Основні поняття	293
<i>Сприймання 293. Подразник і відчуття 294. Відчуття і сприйняття 294</i>	

Б. Нижчі сфери відчуття	296
<i>Органи чуття шкіри 296. Кінестетичні відчуття 297. Смак і нюх 298.</i>	
<i>Нижчі органи відчуття як орієнтири у світі 299</i>	
В. Вищі сфери відчуття	302
<i>Слух 302. Зір 303</i>	
Г. Принцип гештальта	311
<i>Факт сприйняття гештальта 312. Пояснення гештальтпринципу 314.</i>	
<i>Первинна уява 320. Ендотимні умови сприйняття 321</i>	
Г. Чутливість органів відчуття	322
<i>Закон специфічної енергії відчуттів 322. Закон порогу збудження 323.</i>	
<i>Закон різницевого порогу 326</i>	
Д. Принцип константності	328
<i>Константність кольорів 328. Константність розмірів 329.</i>	
<i>Константність гештальтів 330</i>	
2. УЯВЛЯННЯ	331
А. Своєрідність і значення уявлень	331
<i>Сприйняття і уявлення 331. Антропологічне значення уявлень 332.</i>	
<i>Уявлення-спогади та уявлення-фантазії 334</i>	
Б. Процес згадування.....	334
а) Форми процесу згадування	335
<i>Прикріплені і вільні уявлення-спогади 335. Позначені і непозначені</i>	
<i>уявлення-спогади 336. Вільні і викликані уявлення-спогади 336.</i>	
<i>Про розвиток репродуктивної пам'яті 336</i>	
б) Закономірності процесу згадування	337
<i>Увага і валентність почуттів 337. Цілісність значущості 339.</i>	
<i>Відношення до відомого 339. Обсяг сприйнятого 339. Частота</i>	
<i>сприйняття 340. Латентний період 340. Вік запам'ятовування 341.</i>	
<i>Асоціації 341</i>	
в) Розлади пригадування.....	345
<i>Розлади пам'яті (амнезії) 346. Обмани пам'яті (парамнезії) 347</i>	
В. Фантазійне уявлення.....	348
а) Форми фантазійних уявлень	349
<i>Фантазії-ігри 349. Фантазія бажаного і боязлива фантазія 351.</i>	
<i>Планувальна фантазія 352. Творча фантазія 352</i>	
б) Значення фантазії у душевному житті людини	354
3. МИСЛЕННЯ	357
А. Мова як засіб мислення.....	357
Б. Як здійснюється мислення.....	360
а) Творення понять	361
<i>Уявлення і поняття 361. Про формування понять 363</i>	
б) Судження і висновки.....	364
<i>Судження і поняття 365. Судження як «констатація» 365.</i>	
<i>Судження і висновок 366. Розвиток функції судження 366</i>	
А. Перебіг мислення.....	367
Г. Роль мислення у житті людини	369
<i>Раціонально-технічна функція мислення 369.</i>	
<i>Інтуїтивно-ідейна функція мислення 371</i>	

4. СПІВВІДНОШЕННЯ СТУПЕНІВ УСВІДОМЛЕННЯ СВІТУ ТА ОРІЄНТАЦІЇ У НЬОМУ	374
<i>Сплетення уявлення і відчуттів 375. Сплетення мислення і уявлення 375. Сплетення мислення і відчуття 375. Образне враження і розуміння суті речей 376. Передній погляд на особисту надбудову 377</i>	
Розділ 2. Поведінка	378
1. ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПОВЕДІНКИ	378
<i>Теорія рефлексів 379. «Спрямованість» (інтенційність) поведінки 379. Поведінка як відповідь на ситуацію 380. Поведінка як реакція психосоматичної цілісності 380. Гештальтний характер поведінки 386. Схема дії (вчинку) 381. Фантазія руху 381. Усвідомлення світу і поведінка 382</i>	
2. РІЗНОВИДИ ПОВЕДІНКИ	383
А. Поведінка з результатної точки зору.....	384
а) Інстинктивна поведінка	384
<i>Ознаки інстинктивних поведінок 384. Інстинктивна поведінка і рефлексії 386. «Зрілість інстинкту» 387. До питання пояснення інстинкту 387</i>	
б) Поведінка на основі досвіду.....	388
<i>Поведінка на основі досвіду і пам'яті 388. Поведінка на основі досвіду в людей і тварин 389. Пояснення завчених різновидів поведінки 390</i>	
в) Усвідомлена (кмітлива) поведінка.....	391
<i>Тваринна кмітливість (інсайт) 391. Кмітливість як результатне поняття 391. Людська кмітливість 392. Усвідомлена поведінка та мислення 393</i>	
г) Безцільна поведінка	394
Б. Поведінка з точки зору душевної структури.....	396
а) Поведінка як безпосередній результат рушійного імпульсу	396
б) Вольова поведінка	397
<i>Поняття волі 397. Феноменологія волі 397. Розвиток волі 399. Проста вольова діяльність 401. Автоматичні вчинки 402. Планова поведінка 403. До питання про свободу волі 404</i>	
ЧАСТИНА ЧЕТВЕРТА.	
ОСОБИСТА НАДБУДОВА.....	406
Розділ 1. Зовнішня сфера переживань з поглядом стратифікації	406
<i>Мислення і хотіння як функції людського «Я» 406. Поняття особистої надбудови 407. «Особове Я» 408. Функційне коло переживання і структура особи 409</i>	
Розділ 2. Характерологія особистої надбудови	410
1. НОЕТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ	411
<i>Здібність до абстракції 411. Наочне та ненаочне мислення 412. Здібність до суджень 413. Здібність до послідовного та упорядкованого мислення 413. Ендотимне життя і мислення 413. Воля у мисленні 415. Самостійність мислення 415. Напрямок мислення і ширина поетичного горизонту 417. Рух шість мислення 418. Кмітливість і духовність 419</i>	
2. ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ВОЛІ	420
<i>Рішучість 421. Самостійність у виборі мети 423. Поняття сили волі 425.</i>	

<i>Напрями застосування волі (внутрішня і зовнішня вольова позиція) 426.</i>	
<i>Готовність докласти зусиль 430. Техніка хотіння 431.</i>	
<i>Підсумок і доповнення 432</i>	
ЧАТИНА П'ЯТА.	
ТЕКТОНІКА ОСОБИ.....	434
<i>Інтеграція шарів 434. Співвідношення ендотимної основи та особистої надбудови 435</i>	
Розділ 1. Одностороннє наголошування душевних шарів	437
1. АКТУАЛЬНІ ЗМІЩЕННЯ АКЦЕНТІВ ПЕРЕЖИВАНЬ	437
<i>Досвід психології мас 437. Феномен сновидіння 438</i>	
2. ХАРАКТЕРОЛОГІЧНІ ЗМІЩЕННЯ АКЦЕНТІВ ПЕРЕЖИВАНЬ	443
<i>Емоційна і раціональна людина 443. Людина, яка піддається впливу настрою 446. Компульсивна людина 447. Рішуча людина 448.</i>	
<i>Ендотимне акцентування дитячих переживань 450</i>	
Розділ 2. Дисоціація душевних шарів	451
1. ПРИЧИНИ І НАСЛІДКИ ДИСОЦІАЦІЙ	451
<i>Ендотимне замулення 451. Витіснення 451</i>	
2. СНОВИДІННЯ ЯК КОМПЕНСАЦІЯ	453
<i>Сновидіння і сон 453. Питання про значення сновидінь 454. Причини сновидінь 456. Сновидіння як «надолуження» 457. Фройдова теорія сновидінь 457. Сновидіння як доповнення 460. Сновидіння як зустріч із собою 461</i>	
Розділ 3. Справжність і несправжність	462
<i>Феноменологія несправжності 462. Корені несправжності 471.</i>	
<i>Відносно характерології несправжності 476. До антропології справжності і несправжності 479</i>	
ЧАСТИНА ШОСТА.	
ПРОБЛЕМА НЕСВІДОМОГО	484
1. СТУПЕНІ АКТУАЛЬНОСТІ ПЕРЕЖИВАНЬ	485
<i>Просте переживання і свідомість 485. Усвідомленість 486.</i>	
<i>Розподіл ступенів актуальності 487. Життя як попередній ступінь переживання 488. Закон нерозривності 489. Увага й аперцепція 490</i>	
2. РІЗНІ ЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «НЕСВІДОМЕ»	492
<i>Підсвідомо-несвідоме 492. Неосмислено-несвідоме 495. Органічно-несвідоме 498. Диспозиційно-несвідоме 504. Витіснене несвідоме 507.</i>	
<i>Колективне несвідоме 512</i>	
ЗАКІНЧЕННЯ	518
<i>Поняття «глибинної психології» 518. Єдність психології 519</i>	
ПРИМІТКИ	522
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК	547
ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК	549
Про наукових редакторів	558